

YURT DIŐI YATIRIM ÜLKE PROFİLİ - BREZİLYA

A. BREZİLYA'NIN İŞ ORTAMI

1. İŞ Ortamı

Brezilya, iş fırsatlarıyla dolu, güvenli ve yabancı yatırımcılar için dikkat çekici bir yatırım ortamı sunmaktadır. Ülkenin özellikle altyapı hizmetlerine olan talebi önemli ölçüde artmaktadır.

Ülkede altyapının modernleşmesi, Federal Hükümet tarafından sunulan imtiyazlar ile bankalar ve yatırım fonlarının katılımı ile sağlanan özel finansman olanakları ile desteklenmektedir. Altyapı hizmetlerinin genişlemesi ve iyileştirilmesi ile ekonominin rekabet gücünün artacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca altyapının geliştirilmesi ile yerel sanayi için lojistik maliyetlerinin düşmesi, ihracatın artması ve özellikle tarımsal üretim akışında verimliliğin yükselmesi beklenmektedir. Brezilya'nın 100,1 milyon (2021) kişiden oluşan geniş ve hızlı büyüyen bir orta sınıfı bulunmaktadır. Ayrıca geçtiğimiz 10 yılda ülkede 40 milyon kişi aşırı yoksul sınıflandırmasından çıkmıştır¹. Satın alma gücünün artması, petrol ve doğal gaz gibi sektörlerdeki yatırım fırsatlarının çoğalması, elektrik enerjisi üretimi ve iletimi ile emlak ve tarım sektöründeki fırsatlar, Brezilya'yı yatırım için cazip bir seçenek haline getirmektedir.

Ülkenin temel rekabet avantajlarından bazıları,

- Lider bölgesel ekonomi,
- Sağlam yatırım çerçevesi,
- Büyük iç pazar,
- Küresel oyuncu,
- Yenilikçi ortam,
- Büyük altyapı projeleri,
- Enerji ve tarımsal güç merkezi,
- Latin Amerika'ya giriş,
- Latin Amerika'nın en büyük ve çeşitlendirilmiş bilim, teknoloji ve inovasyon sistemine sahip olması,
- Uçak yapım sektöründe rekabetçilik,
- Derin su ve off-shore petrol sahalarındaki petrol arama faaliyetlerinde rekabetçilik şeklinde sayılabilmektedir.

Brezilya aynı zamanda özellikle son dönemde rekabet koşullarını ve üretkenliğini arttırmak ve iş koşullarını iyileştirmek için hükümet düzeyinde önlemler almaktadır.

Geçmiş yıllardaki enflasyon, ülkedeki para politikasının etkisini ve ekonominin yavaşlamasını yansıtmaktadır. Ayrıca, gıda fiyatları, düşük enflasyon oranına katkıda bulunmaktadır. 2020 yılında enflasyon oranı %4,56 olarak gerçekleşmiş, 2021 ve 2022 yıllarında ise sırasıyla %10,06 ve %5,79'a yükselmiştir.

Brezilya İstatistik Enstitüsü (IBGE) verilerine göre 2022 yılında Brezilya ekonomisi %2,9 büyümesine rağmen 2021 yılına göre %42 oranında küçülmüştür. Ekonomik faaliyetlerdeki yavaşlamanın ve para politikalarının etkisiyle bu küçülmenin 2023 yılı boyunca devam edeceği öngörülmektedir.

¹ Brezilya Coğrafya ve İstatistik Enstitüsü -IBGE

Brezilya Ulusal Sanayiciler Konfederasyonu (CNI) tarafından, 2023 yılı için GSYİH büyüme oranının %1,2 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir. Ayrıca, anılan Konfederasyon yüksek faiz oranlarına rağmen, enflasyonun 2023 yıllık bazda %6 olarak gerçekleşeceğini tahmin etmektedir. Söz konusu oran, Brezilya Merkez Bankası tahmininin (%3,25) üzerinde kalmaktadır.

Brezilya’da kişi başı gelir ise 2022 yılında U\$ 8.944 olmuştur. Böylece, 2022 yılında kişi başı gelir 2021 yılı aynı dönemine göre %18 oranında artış göstermiştir.

2022 yılında işsizlik oranı %9,3 olarak gerçekleşmiş ve bir önceki yıla göre işgücüne katılım oranında görülen artışın da etkisiyle %16 oranında düşüş görülmüştür.

2023 yılına ilişkin büyümenin esasen hanehalkı tüketimi, özel yatırımlar ile kamu altyapı yatırımları ve ihracat kaynaklı olacağı belirtilmektedir.

a. İş Ortamına İlişkin Genel Göstergeler

Brezilya, 190 ülke arasında iş yapma kolaylığı açısından 124. sırada bulunmakta olup, 2020 yılında, önceki yıl sıralaması olan 109’un 15 sıra altında kalmıştır. İş yapma kolaylığı puanı ise 2020 yılında 59,1’dir. Öte yandan, bölge ülkelerinden Meksika’nın iş yapma kolaylığı sıralaması 60, Şili’ninki ise 59’dur.

İş Yapma Kolaylığı Başlığında Brezilya’nın Ülke Sıralaması²:

Başlıklar	2020 Sıralaması	2020 Puanı	2019 Puanı	Puan Değişimi (%)
Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Sıralaması (Genel)	124	59,1	60,01	-1,52
İşletme Kurma	138	81,3	80,23	1,33
Müteahhitlik İzinleri	170	51,9	49,86	4,09
Elektriğe Erişim	98	72,8	84,37	-13,71
Gayrimenkul Kaydı	133	54,1	51,94	4,16
Kredi Alma	104	50,0	50,00	0,00
Küçük Yatırımcıları Koruma	61	62,0	65,00	-4,62
Vergi Ödeme	184	34,40	34,40	0,00
Sınır Ticareti	108	69,9	69,85	0,07
Anlaşmaların Uygulanması	58	64,1	66,00	-2,88
İflasın Çözümü	77	50,4	48,48	3,96

² <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/b/brazil/BRA.pdf>

b. Şirket Kurulumuna İlişkin Mevzuat

Şirket Kurmak:

1. Şirket türüne karar verilmesi

Brezilya’da yeni bir şirket Limited Şirket (Limitada, LTDA) ya da Anonim Şirket (S.A.) olarak kurulabilmektedir.

- Limited şirket kurulabilmesi için iki ortak gerekmektedir. Ortaklar gerçek ya da tüzel kişi olabilmekte; Brezilya’da yerleşik olmayan ortakların Brezilya’da yerleşik biri tarafından temsil edilmeleri gerekmektedir. Anonim şirket bir Yönetim Kurulu tarafından idare edilmekte, yönetim kurulunda en az 3 kişi bulunması gerekmektedir. Brezilya’da mukim olmayan idarecilerin Brezilya’da yerleşik avukatlar ile temsil edilmeleri gerekmektedir.
- Limited ve Anonim Şirketin asgari sermaye şartı bulunmamaktadır.
- Limited şirketin yıllık mali tablolarını yayınlama zorunluluğu bulunmamaktadır. Anonim şirketin yıllık olarak mali denetimden geçmesi ve mali tablolarını ilan etmesi gerekmektedir.
- Kurulumu daha kolay olduğu ve ortakların sorumluluğu sermaye payı ile sınırlı olduğu için limited şirket, en çok tercih edilen şirket biçimidir.
- Şirketin yabancı pay sahipleri ve yasal temsilcilerinin Brezilya Merkez Bankası veri tabanına (*Cadastro de Empresas - CADEMP*) kaydedilmesi gerekmektedir. Bu kayıt daha sonra şirketin, Elektronik Döviz Kayıt Sistemi (*Registro Declaratório Eletrônico - RDE*), Finansal İşlemler Kaydı (*Registro de Operações Financeiras - ROF*), Yabancı Sermaye Kaydı (*Investimento Externo Direto - IED*) sistemlerine kayıt olabilmelerini sağlamaktadır.

2. Şirket yasal faaliyet alanına ve ismine karar verilmesi ve şirket yerinin seçilmesi

Şirketin ismi Portekizce olmak zorunda olup, isimde faaliyet alanının belirtilmesi gerekmektedir. Şirket isminin kullanıma uygun olup olmadığı eyalet belediyelerinden teyit edilebilmektedir (örneğin São Paulo için www.jucesponline.sp.gov.br adresinden, Rio de Janeiro için <https://www.jucerja.rj.gov.br/Servicos/regin/ReginServicos#> şirket isminin uygunluğu sorgulanabilmektedir). Şirket, yalnızca isminde belirtilen faaliyet alanında çalışabilir, zira şirketin tabi olacağı vergi ve iş kanunları, şirketin faaliyet alanına göre değişmektedir. Daha sonra şirket için önerilen yerin uygunluğu için yine eyalet belediyesinde sorgulama yapılması gerekmektedir (São Paulo için <https://rle.empresasimples.gov.br/rle/>; Rio de Janeiro için <https://carioca.rio/>)

3. Federal Gelir İdaresi ve Eyalet Ticaret Sicil Odası’na şirketin kaydedilmesi

Şirketin isim ve faaliyet yerinin belirlenmesinden sonra şirket iç tüzüklerinin hazırlanması ve şirket kayıt işleminde sunulabilmesi için Portekizce’ye çevrilmesi gerekmektedir.

Şirketin Federal Gelir İdaresi’ne kaydı, <https://www38.receita.fazenda.gov.br/redesim/> internet sitesi üzerinden çevrimiçi olarak gerçekleştirilmektedir. Söz konusu kayıt işleminin tamamlanması ile şirket Tüzel Kişilik Vergi Numarası (*Cadastro Nacional de Pessoas Jurídicas - CNPJ*) almaktadır.

Daha sonra şirketin Eyalet Ticaret Sicil Odası'na kayıt olması ve Şirket Kayıt Numarası (*Número de Identificação do Registro de Empresas – NIRE*) alması gerekmektedir. Ardından şirketin Eyalet Vergi Sistemi (*Imposto sobre Circulação de Mercadorias e Serviços - ICMS*) ve Sosyal Güvenlik Sistemi'ne (*Instituto Nacional do Seguro Social - INSS*) kaydedilmesi gerekmektedir. Söz konusu işlemler yaklaşık 10 gün sürmekte olup yaklaşık 75 ABD Doları kayıt masrafı bulunmaktadır.

Söz konusu kayıtların tamamlanmasının ardından şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne kayıt olması ve Belediye Lisansı alması gerekmektedir.

4. Şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne kaydedilmesi

Şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne (*Cadastro de Contribuintes Mobiliários - CCM*) kaydı internet üzerinden gerçekleştirilebilmektedir (<https://ccm.prefeitura.sp.gov.br/>). Söz konusu kayıt 1 günde tamamlanabilmektedir.

5. E-Fatura sisteminin kullanılabilmesi için “e-token” alınması

Şirketin e-fatura sistemini kullanabilmesi için “e-token” denilen dijital sertifikayı alması gerekmektedir. Konuya ilişkin bilgi <http://www.receita.fazenda.gov.br/dvssl/atbhe/falecon/comum/asp/formulario.asp?topico=172> adresinde bulunmaktadır. Bu işlem yaklaşık 2 gün sürmekte olup, 120-150 ABD Doları arasında maliyeti bulunmaktadır.

6. İşletme lisansının alınması

İşletme sahiplerinin belediyeden işletme lisansı (*Auto de Licença de Funcionamento*) başvurusunda bulunması gerekmektedir. Söz konusu lisans, firmanın ticari ve sınai faaliyette bulunmasına ya da hizmet sektöründe faaliyet göstermesine olanak vermektedir.

Söz konusu lisansın bölge belediyelerinden alınması gerekmekte olup, belirli sektörlerdeki firmaların, firma büyüklüğü ve yeri konularındaki şartlara uyması kaydıyla söz konusu kaydı internet üzerinden yapabilmesine izin verilmektedir (*RLE - Sistema de Registro e Licenciamento de Empresas*, <https://rle.empresasimples.gov.br/rle/>). Lisans alma işlemi ortalama 2 günde tamamlanabilmektedir.

7. Belediye Denetim Ücreti'nin ödenmesi

São Paulo eyaletinde faaliyet gösteren şirketin belediyeye kayıt işlemlerinin tamamlanmasının ardından yıllık olarak Belediye Denetim Ücreti (*Taxa de Fiscalização de Estabelecimentos - TFE*) ödemesi gerekmektedir. Yaklaşık 120 ABD Doları tutarındaki söz konusu yıllık ücret, şirket faaliyetleri ve çalışan sayısına göre değişmektedir.

8. Çalışanların Sosyal Entegrasyon Programı'na kaydı

Şirketin çalışanlarını Sosyal Entegrasyon Programı'na (*Programa de Integração Social - PIS/PASEP*) kayıt ettirmesi gerekmektedir. Söz konusu program çalışanların sosyal sigorta sistemine dahil edilmesini ve gerektiği takdirde İşsizlik Garanti Fonu'ndan (*Fundo de Garantia do Tempo de Serviço - FGTS*) yararlanabilmelerini sağlamaktadır. 1 günde tamamlanabilen söz konusu işlem <http://conectividade.caixa.gov.br/> internet adresinden gerçekleştirilmektedir.

9. Brezilya Çalışma Bakanlığı'na bildirimde bulunulması

Brezilya kanunlarına göre çalışanların işe alınma ya da işten çıkarılmalarına ilişkin bildirimlerin son teslim tarihi, bilgilerin referans ayını takip eden ayın 7'sine kadardır.³

10. İşveren ve işçi sendikasına kayıt yapılması

İşveren ve işçi sendikalarına üyelik ile ilgili işlemler sendikalar arasında farklılık göstermekte olup, sendikalara yapılacak katkı ödemeleri tercihe bağlıdır.

Yatırım Vizesi

Brezilya'ya ziyaret etmek veya tamamen yerleşmek isteyen yabancıların almaları gereken vize ve izinler 12 Aralık 2017 tarih ve 13 sayılı Karar'da görülebilmektedir (Portekizce): <https://sistemas.mre.gov.br/kitweb/datafiles/Cingapura/en-us/file/RN%2013-2017.pdf>

Çalışma Bakanlığı tarafından yabancılara Brezilya'da yatırım yapmak üzere uzun süreli vize verilebilmektedir. Bu süreçte Ulusal Göçmenlik Konseyinden de görüş alınabilmektedir.

Yatırım vizesinin verilebilmesi için başvuru sahibinin Brezilya'daki mevcut veya yeni kurulan bir şirkete 600.000 Real veya üzerindeki bir tutarda yatırım yapıldığını veya yapılacağını ispat etmesi gerekmektedir. Yatırım amacıyla para transferi öncesinde yatırım yapılacak eyaletin Maliye Bakanlığına başvurulmakta, bu kurum tarafından verilen Brezilya Merkez Bankası (BCN) hesabına transfer edilmekte ve sonrasında başka banka hesabına havale edilebilmektedir. Bu transferin kayıtları yatırım vizesi başvurusunda sunulmaktadır. (para transferi klavuzu –

https://www.bcb.gov.br/content/estabilidadefinanceira/rde/manuais_RDE/Manual-RDE-ROF.pdf)

Belirli sayıda işçi istihdam etmek gibi bazı özel şartlar dahilinde bu asgari miktarın daha altındaki yatırımlar için de vize verilebilmektedir (150.000 Realin altında olmadıkça). Değerlendirmede yatırımın sosyal getirisi, Brezilya'da ortaya çıkaracağı istihdam ve gelir imkanları ile verimlilik artışı, teknoloji transferi gibi kriterler de dikkate alınmaktadır.

Yatırımcı vizesi için süre kısıtı belirlenmemiştir, ancak her 3 yılda bir yapılan yatırımların bilançosunun sunulması ve gelecek ile ilgili yatırım planlarının verilmesi gerekmektedir.

Yatırım vizesine aşağıdaki belgelerle birlikte Brasilia'daki Göçmenlik Koordinasyon Merkezi'ne başvuru sahibince veya vekalet vermiş olduğu avukat tarafından başvuru yapılabilir. Bu sürecin bir avukat tarafından yerine getirilmesi elzemdir.

- Başvuru formu
- Vekaletname (Başvuru sahibi yurtdışında ise bulunduğu ülkedeki noter aracılığıyla vekalet verilebilmektedir)
- Yatırımın yapılacağı şirkete ilişkin belgeler
- Yatırım miktarını gösteren Merkez Bankası kayıtları
- Göçmenlik Merkezine ödenen verginin makbuzu
- Başvuru sahibi firmanın geçmiş sene içerisinde ödemiş olduğu vergilere ilişkin belge

³ <https://caged.maisemprego.mte.gov.br/portalcaged/paginas/home/home.xhtml>

- Yatırım planı (Yapılacak yatırımın detayları hakkında bilgi)
- Adli sicil belgesi (en geç 3 aylık)

Şube Açmak:

Brezilya'da yabancı bir şirketin şube açması, Başkanlık Genelgesi ile Federal Hükümet'ten onay alınarak gerçekleştirilmektedir. Bunun yanı sıra açılan şubenin yapısında gerçekleştirilecek değişiklikler yine Federal Hükümetin onayı ile yapılmaktadır.

Brezilya'da şubeler yasal açıdan, yabancı şirketin Brezilya'daki parçası olarak görülmekte, bundan dolayı yabancı ülkedeki şirket, şubenin Brezilya'daki faaliyetlerinden ve borçlarından sınırsız sorumlu tutulmaktadır. Şubeler Brezilya kanunlarına tabi olmakta, şubenin faaliyetlerinden dolayı ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklar Brezilya mahkemelerinde görüşülmektedir.

Söz konusu yapısı ve bürokratik işlemlerinden dolayı şube açmak yerine genellikle yeni şirket kurulması tercih edilmektedir.

Diğer taraftan, Kasım 2019 tarihinde yapılan bir değişiklikle Brezilya'da faaliyet gösteren şirketlerin başka bir eyalette şube açmak istemesi halinde uygulanacak prosedür basitleştirilmiştir. Karardan önce, başka bir eyalette şube açmak isteyen şirketin, her eyalette ayrı bir kayıt işlemi gerçekleştirmesi gerekmekte idi ve bu süreç hem uzun hem de maliyetli olmakta idi. Yeni düzenleme ile şube açmaya ilişkin tüm işlemlerin şirketin merkezinin bulunduğu eyalette sonuçlandırılmasına izin verilmiştir.

Şirketin Feshi:

Bir şirketin feshi için, çeşitli yasal, mali ve vergisel prosedürleri uygulamak gerekmektedir. Fesih işlemlerine başlamadan önce, mali borçların ve zaman içinde biriken yan yükümlülüklerin kapatılması gerekmektedir. Fesih işlemlerini başlatmak için aşağıdaki adımların izlenmesi gerekmektedir:

- 1- Fesih Sözleşmesinin Hazırlanması (Fesih Sözleşmesi Örneği: [Distrato Social](#))
- 2- İşçi Tazminatları ve Yükümlülüklerinin Ödenmesi
- 3- CRF Mevzuat Belgesinin Alınması (www.caixa.gov.br sitesinden alınabilmektedir)
- 4- Şirket Eyalet ve Belediye Kaydının İptali
- 5- Kalkınma Bakanlığı'ndan gerekli Sertifikaların Alınması (Sertifikalar şu sitelerden alınmaktadır: [Procuradoria-Geral da Fazenda Nacional](#) ve [Receita Federal](#))
- 6- Belgelerin Ticaret Kurulu'nda (Junta Comercial) Arşivlenmesi (tüm eyaletlerdeki Ticaret Kurulu listesi: <http://receita.economia.gov.br/orientacao/tributaria/cadastrados/cadastro-nacional-de-pessoas-juridicas-cnpj/juntas-comerciais-conveniadas-para-inscricao-e-alteracao-do-cnpj/relacao-das-juntas-comerciais-conveniadas>)
- 7- Şirket Vergi Numarasının (CNPJ) kapatılması. Bu işlem internet aracılığıyla indirilen PGD-CNPJ programıyla yapılmaktadır.

c. Vergi Uygulamaları

- Genel

Brezilya Vergilendirme Rejimi (Regime de Tributação), gelirine bağlı olarak her vergi numarasından (CNPJ) vergi tahsilatını belirleyen bir sistemdir. Ayrıca, büyüklük, gerçekleştirilen faaliyet türü, faturalandırma vb. gibi işletmeye özgü diğer bazı faktörlere de bağlıdır. Brezilya'da en çok benimsenen üç tür vergi rejimi vardır: Gerçek Kâr, Varsayılan Kâr ve Basit Ulusal Şirket (Simples Nacional). Şirket kurma aşamasında şirket türü seçildikten sonra, şirkete ait vergi numarası (CNPJ), şirketin büyüklüğüne ve cirosuna göre değişen vergilendirme rejimine dahil edilir.

- Vergi idaresi:

Brezilya'da iki tip kurumlar vergisi bulunmakta olup söz konusu vergilerin toplamı %34'tür. Bu vergilerden ilki olan Genel Kurumlar Vergisi (*Imposto de Renda sobre a Pessoa Jurídica - IRPJ*) gerçek veya varsayılan kar üzerinden %15 olup, yıllık gerçek veya varsayılan karı 240.000 Reali (48 bin ABD Doları) geçen firmaların ilave %10 kurumlar vergisi ödemesi gerekmektedir. İkinci tip vergi olan Net Kar Üzerinden Alınan Sosyal Katkı Payı (*Contribuição Social sobre Lucro Líquido - CSLL*) ise %9'dur.

Şirketin brüt geliri üzerinden Sosyal Entegrasyon Programı (*Programa Integração Social - PIS*) ve Sosyal Sigortanın Finansmanına Katkı Payı (*Contribuição para o Financiamento da Seguridade Social - COFINS*) adı altında kümülatif ve kümülatif olmayan sistemlerle ödenebilen iki çeşit vergi bulunmaktadır. Söz konusu vergiler kümülatif sistem kullanan şirketler için %3,65 oranında, kümülatif olmayan sistem altında %9,25 oranında alınmaktadır. Söz konusu vergiler, ithalat üzerinden de alınmakta olup ortalama %9,25 oranında uygulanmaktadır.

Eyalet katma değer vergisi olarak adlandırılabilen ICMS (*Imposto Sobre Circulação De Mercadorias E Prestação De Serviços*) vergisi, ithalat, yurtiçi satış ile eyalet ya da belediyeler arası ulaştırma ve iletişim hizmetleri üzerinden alınmaktadır. Söz konusu vergi oranı %17-19 arasında değişmektedir.

İthalat sırasında ödenen ICMS vergisi, gümrük sisteminde firma adına kredi olarak tutulmakta; ürünlerin iç piyasada satılmasında ödenmesi gereken ICMS vergisinden her bir ürün için gümrükte ödenen ICMS mahsup edilmektedir. Örneğin ithalat esnasında %18 olarak tahsil edilen ICMS vergi oranı firma adına kredilendirilmekte, firma daha sonra bu ürünleri başka eyalete daha düşük ICMS üzerinden satar ve arada fazla kredi birikmesi olursa bunu geri alabilmektedir.

Sanayi Ürünleri Vergisi (*Imposto Sobre Produtos Industrializados – IPI*), bitmiş sanayi ürünleri üzerinden alınan bir federal vergidir. Vergi oranı ürünün çeşidine göre %0 ile %300 arasında değişebilmekte; sigara, parfüm gibi zaruri olmayan ürünler üzerinden daha yüksek oranda alınmaktadır.

Hizmet Vergisi (*Imposto Sobre Serviços – ISS*), hizmet sunumu ya da hizmet ithalatı üzerinden alınan bir belediye vergisidir. Belediyeler arasında değişiklik gösteren söz konusu vergi oranı %2-5 arasında uygulanmaktadır.

Ülkede yerleşik olmayanlara kar payı dağıtımını üzerinde vergi alınmamaktadır. Öte yandan, Brezilya’da yerleşik olmayan yatırımcıların sermaye kazancı üzerinden %15 oranında stopaj vergisi (*Imposto de Renda Retido na Fonte - IRRF*) ödemesi gerekmekte olup, söz konusu yatırımcı “vergi cenneti” ülkelerden birinde yerleşirse söz konusu oran %25 olmaktadır.

- **Beyanname**

Brezilya’da Anonim Şirketlerin mali tablolarını yayınlamaları ve çeyrek dönemlerle bağımsız denetçiler tarafından denetlenmeleri gerekmektedir. Bunun yanı sıra yıllık brüt geliri 300 milyon Real (60 milyon ABD Doları) ve toplam varlıkları 240 milyon Reali (48 milyon ABD Doları) geçen şirketlerin de finansal denetimden geçmesi gerekmektedir ([Yasa No. 11.638/07](#)).

Brezilya’da 2011 yılından bu yana muhasebe kayıt sistemi olarak Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) kullanılmakta, öte yandan küçük ve orta ölçekli işletmelerin IFRS sisteminin Brezilya versiyonunu kullanmasına izin verilmektedir. Ayrıca kamuya açık şirketlerin Brezilya GAAP (Generally Accepted Accounting Principles) sistemine göre yıllık muhasebe raporları yayınlamaları gerekmektedir.

- **Muhasebe Kayıtları**

Brezilya Federal Muhasebe Konseyi (<https://cfc.org.br/>) tarafından 2010 yılında onaylanan Genel Teknik Yorumu (ITG) göre, yasal formatları veya gelirleri ne olursa olsun, her tür şirket için muhasebe kayıtlarını gerçekleştirmek zorunludur.

Muhasebe kayıtları her zaman bir muhasebeci tarafından yapılır, ancak şirketi yönetmekten sorumlu yetkili tarafından sağlanacak bilgiler doğrultusunda kayıtlar gerçekleştirilir.

Muhasebeciler, kayıtların teknik sürecinden sorumlu olup, kayıtların Federal Muhasebe Konseyi’ne uygun olduğunu doğrular. Şirketin sorumlu yetkilisi ise, muhasebeci tarafından talep edilen tüm ekonomik bilgileri sağlamakla yükümlüdür.

- **Verginin Hesaplanması**

Brezilya’da en çok benimsenen üç tür vergi rejimi vardır: Basit Ulusal Şirket (Simples Nacional), Varsayılan Kâr ve Gerçek Kâr. Vergilerin her birinin oranı ve yükümlülük değeri, şirket tarafından benimsenen vergi rejimine göre hesaplanır.

Basit Ulusal (Simples Nacional)

Basit Ulusal (Simples Nacional) rejimi, mikro girişimcilerin hayatını kolaylaştırmak amacıyla oluşturulmuş bir vergi toplama ve denetleme sistemidir. Toplamda 8 adet belediye, eyalet ve federal vergiyi tek bir aylık ödeme bordrosunda birleştirir ve vergi yükünü azaltır.

Varsayılan Kâr

Varsayılan Kâr, Basit Ulusal (Simples Nacional)'dan daha karmaşık bir vergilendirme modelidir, ancak yine de basitleştirilmiş bir model olarak kabul edilir. Hesaplama ana federal vergileri oluşturan Genel Kurumlar Gelir Vergisi (IRPJ) ve net kâr üzerinden hesaplanan Sosyal Katkı Vergisi (CSLL) baz olarak alınır.

Gerçek Kâr

Bu rejim herhangi bir şirket tarafından kullanılabilir, ancak daha karmaşık bir sistem olduğu düşünüldüğünde büyük şirketler tarafından daha çok tercih edilmektedir. Yatırım bankacılığı ve finansman faaliyetleri yürüten kuruluşlar gibi bazı şirketlerin bu rejimi benimsemesi gerekmektedir.

- **Amortisman**

Brezilya vergilendirme sisteminde, vergi mevzuatı ile belirlenen kural ve limitlere uygun olarak şirket bilançosuna amortisman ayrılması zorunludur.

Bu nedenle, bir varlığın faydalı ömrünü ve yıllık amortisman oranını belirlemekten sorumlu kurum Brezilya Federal Gelir İdaresi (Receita Federal)'dir. Sınıflandırmayı kolaylaştırmak için, Federal Gelir İdaresi her bir malın faydalı ömrünü gösteren bazı tablolara sahiptir.

Amortisman, varlığın kurulduğu andan itibaren faydalı ömrünün sonuna kadar sayılır. Bu nedenle, amortisman varlığın satın alma maliyetini aşmamalıdır.

Duran varlığın kullanılmış olarak satın alınması durumunda, amortisman oranı, ilk kurulduğu tarih esas alınarak, kullanım ömrünün yarısı veya geriye kalan kullanım süresi olarak hesaplanır. Varlık değeri, faydalı ömrünün sonunda artık değer veya hurda değer olarak adlandırılır.

Amortisman hesaplamaları iki ana şekilde yapılabilir:

Doğrusal (Linear): Bu, gerçekleştirmesi kolay olduğu için en çok kullanılan hesaplamadır. Uygulaması, tüm dönemler için eşit bir amortisman oranının atfedilmesi yoluyla gerçekleşir.

Rakamların toplamı: Rakamların toplamı, artan veya azalan amortisman kotaları belirlenerek yapılır.

- **Diğer Hükümler**

Brezilya'da, 27 Aralık 1990 tarihli ve 8137 sayılı Kanuna göre vergi kaçırmak suç sayılmakta olup, para cezasına ek olarak altı aydan iki yıla kadar hapis cezası mevcuttur.

Vergi tahakkuku veya şirketin kendisinin beyanına dayanarak iki tür para cezası uygulanır.

İlk durumda, Federal Gelir İdaresi kaçakçılığı fark ettiğinde, para cezası "borçlu olunan miktar + %75 + faiz" dir.

Şirketin hatayı fark etmesi ve Gelir İdaresine bildirmesi durumunda, ceza tutarı “ödenmesi gereken toplam tutar + %20 + faiz” dir.

- Vergiden Muafiyet:

Brezilya'daki üreticilere yönelik olarak 1996 yılından bu yana ihracatta vergi indirimi ve muafiyeti uygulaması gerçekleştirilmektedir. Drawback olarak adlandırılan söz konusu uygulamanın üç çeşidi bulunmaktadır: Entegre Süspansiyon (Suspensão Integrado), Entegre Muafiyet (Isenção Integrado) ve İade (Restituição).

İthal bir hammaddenin/yarı mamulün Brezilya'da işlendikten sonra başka bir ülkeye ihracatı kanıtlandığında, firmanın bir sonraki ithalatında vergilerde muafiyet ya da drawback rejimi ile hammadde ithalatı gerçekleştirip, bitmiş ürünlerin ihracatını taahhüt etmesi şartıyla ithalat vergilerinde süspansiyon uygulanmaktadır. İade Yöntemi ise nadiren kullanılır. Drawback rejiminden faydalanılan ithal girdiler veya ihraç edilen ürünlerin ithalat veya ihracatının şirket tarafından sonlandırılması durumunda vergi iadesi sağlanır.

Drawback rejiminden faydalanmak için aşağıdaki örnek işlemler yapılabilir:

- İşlenmemiş ham kumaş ithal edip, Brezilya'da desen ve renk işleminden geçirmek suretiyle ihraç etmek;
- Varillerde zeytinyağı ithal edip, bu yağı Brezilya'da cam şişelere koyarak ihraç etmek;
- Yarı mamul araba parçalarının montajını Brezilya'da gerçekleştirip ihraç etmek.

Drawback rejiminden faydalanmak için, ihracatın ithalattan itibaren en fazla 2 yıl içinde gerçekleşmesi gerekmekte, ayrıca, Brezilya'da yerleşik firmaların öncelikle Brezilya Gelir İdaresi'nden (Receita Federal) “Radar” ithalat lisansı çıkarmaları gerekmektedir. Radar, firmanın ithalat yapmasına izin veren bir lisans olup, tüm ithalatçıların bu lisansı alması, ithalat için bir ön şarttır. Sonrasında Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'na drawback başvurusunun gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Brezilya'da drawback rejimi üzerine danışmanlık veren özel şirketler mevcuttur.

- Diğer Vergiler

Ekonomik İhtisas Alanı Müdahale Fonu (*Contribuições de Intervenção no Domínio Econômico - CIDE*), teknik hizmetlerin ithalatında ya da telif ücreti ödemelerinde %10 oranında alınmaktadır. Döviz transferi, kredi operasyonları, şirketler arası krediler ve bazı altın operasyonlarında Finansal İşlem Vergisi (*Imposto sobre Operações Financeiras - IOF*) alınmaktadır.

d. Sosyal Güvenlik Uygulamaları

Brezilya'da iş yasaları işçiyi koruyacak şekilde Konsolide İş Kanunu ve Brezilya Anayasası çerçevesinde düzenlenmiştir.

Ülkede haftalık standart çalışma saati 44'tür (5 gün 8 saat, 1 gün 4 saat çalışma). Asgari ücret ise 2023 yılı itibariyle 1.320 Real (264 ABD Doları) olarak belirlenmiştir. Her çalışanın 30 gün

yıllık izni bulunmakta olup, çalışanlar maaşlarının 1/3'ünü izin kullanacakları dönemde ikramiye olarak almaktadır. Ayrıca her çalışanın bir maaş tutarında Noel ikramiyesi hakkı bulunmaktadır.

İşveren, çalışanın maaşının %8'i oranında Hizmet Süresi Garanti Fonu (*Fundo de Garantia por Tempo de Serviço – FGTS*) ödemektedir. Çalışanın işten çıkarılması durumunda işverenin FGTS fonunda biriken miktarın %40'ı oranında ceza ödemesi gerekmektedir.

Ayrıca %20 oranında sosyal sigorta fonu işveren payı (*Instituto Nacional do Seguro Social - INSS*), %8-11 oranları arasında sosyal sigorta fonu çalışan payı ve işveren tarafından %7,5-27,5 arasında stopaj vergisi ödenmektedir.

2. Potansiyel Yatırım Alanları

Federal Hükümet 2023 yılı içerisinde yeni bir Ulusal Altyapı Yatırım Planı açıklayacağını duyurmuştur. Öncelikli işleri belirlemek için eyalet ve belediye temsilcileriyle yapılan görüşmelerin ardından Başkan Luiz Inácio Lula da Silva, bakanların ilk 100 gün, 2023 ve sonraki yıllar için teslimatlar, işlerin yeniden başlatılması ve yatırımlar için bir plan hazırlamasını belirlemiştir. Yeni planın doğrudan federal yatırımları, imtiyazları ve Kamu-Özel Ortaklıklarını (PPP) bir araya getireceği bildirilmiştir. Sadece Maden ve Enerji Bakanlığı altında gerçekleştirilecek yeni iletim hatlarına yapılacak yatırımların USD 9,0 milyara ulaşması planlanmaktadır. Özellikle yenilenebilir enerji alanında referans ülke haline gelen Brezilya'nın iletim hatlarının yenilenmesi gerekliliği hükümet tarafından önemle vurgulanmaktadır. Halihazırda etüdü hazır, çevre ruhsatı onaylı ve arazi düzenlemesi yapılmış birçok proje, iletim hattı olmaması nedeniyle yatırım ve istihdamda hayata geçirilememektedir.

Federal Hükümetin yeni yatırım programının, Devlet Başkanı Lula'nın önceki yönetim döneminde kabul edilmiş olan Büyüme Hızlandırma Planı'na (PAC) benzer kavramlara sahip olması beklenmektedir. Yeni yatırım programının adı ise henüz belirlenmemiştir. Plan sadece yeni projeler için değil, çok sayıda işin tamamlanması için de uygulanacaktır. Sadece konut alanında, sözleşmeleri 2014, 2015, 2016 yıllarında, eski Devlet Başkanı Dilma hükümetinin sonunda yapılmış yaklaşık 180 bin bitirilememiş konut olduğu bildirilmiştir.

Altyapı alanında ulaşım, sosyal altyapı, dijital katılım ve bağlantı, kentsel altyapı, herkes için su ve enerji geçişi olmak üzere altı eylem hattı planlanmaktadır.

Konut alanında “Minha Casa, Minha Vida (Benim Evim, benim Hayatım)” projesi, konut açığı sorununu çözmek ve hassas durumdaki insanlar için sübvansiyonlu mülkler olan Range 1'i yeniden başlatmak için yeniden yürürlüğe girmiştir. 1 Ocak 2023 yılında greve başlayan Lula hükümetinin ilk 100 gününde sekiz eyaletteki 14 belediyede 5.693 konut teslim edilmiştir. Federal Hükümetin hedefi, 2026 yılı sonuna kadar 2 milyon konut inşa etmektir.

Altyapı alanında, 2023 yılı sonuna kadar Ulaştırma Bakanlığı tarafından 27 eyalette 23 milyar Brezilya Reali (4,5 milyar ABD Doları) tutarından daha fazla tutarda yatırım yapılması planlanmaktadır⁴.

⁴ <https://www.gov.br/planalto/pt-br/acompanhe-o-planalto/noticias/2023/03/governo-prepara-novo-plano-nacional-de-investimentos-em-infraestrutura-para-abril/>

Brezilya'daki ihaleler ile projeler hakkında aşağıdaki linklerden ayrıntılı bilgi elde edilebilmektedir:

<https://www.gov.br/compras/pt-br/>
<https://portaldatransparencia.gov.br/> (Licitações e Contratos)

B. YABANCI YATIRIM MEVZUATI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ

1. Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı

a. Genel

Yabancı şirketler Brezilya'da,

- Ulusal ihalelere, Brezilya'da ofis, şube ya da şirket açma koşuluyla,

- Uluslararası ihalelere ise Brezilya'da kurulu ofis, şube, şirket olmadan Brezilya'da yerleşik bir yasal temsilci ile katılabilmektedirler. 11 Mayıs 2020 tarihi öncesinde ihalelere katılım için firmaların Brezilya'da yerleşik temsilcisi olması gerekmektedir birlikte Ekonomi Bakanlığı'nca Şubat 2020'de çıkarılan ve 11 Mayıs 2020'de yürürlüğe giren bir karar⁵ halihazırda yabancı firmaların ihalelere Brezilya'da yerleşik bir temsilcisi olmadan da katılabilmektedir. Ancak ihale imza aşamasında ve faaliyete başlamadan önce Brezilya'da yerleşik bir temsilci atamaları gerekmektedir⁶.

Brezilya Hükümeti tarafından yabancı şirketlerin ulusal ve uluslararası ihalelere katılım koşulları aşağıdaki raporlarda yer almaktadır:

<https://www.gov.br/compras/pt-br/centrais-de-conteudo/cadernos-de-logistica/midia/empresas-estrangeiras-em-licitacoes-publicas.pdf>

<https://www.gov.br/compras/pt-br/aceso-a-informacao/manuais/manual-sicaf/sicaf-operational-manual.pdf>

Brezilya'ya genel olarak yabancı sermaye girişi serbesttir; ancak ülkeye giren yabancı sermayenin Merkez Bankası'na kayıt ettirilmesi gerekmektedir.

Yabancı sermayenin tescili, Merkez Bankası Bilgi Sistemi aracılığıyla yapılmaktadır (SISBACEN – Módulo RDE – IED (Registro Declaratório Eletrônico – Investimento Externo Direto)). Tüm yabancı yatırımların Merkez Bankası'na kayıtlı olması, karın yurtdışına havale edilmesi, sermayenin geri gönderilmesi ve karların yeniden dağıtılmasının kayda bağlanması için esas teşkil etmektedir.

Brezilya para birimi (Real) ile gerçekleştirilen yatırımlar herhangi bir ön izne bağlı değildir. Sermayeye ortak olmak veya mevcut bir Brezilya şirketinin hisselerini almak için, bu alanda

⁵ <https://www.in.gov.br/en/web/dou/-/instrucao-normativa-n-10-de-10-de-fevereiro-de-2020-242572238>

⁶ <https://agenciabrasil.ebc.com.br/economia/noticia/2020-02/participacao-estrangeira-em-licitacoes-nacionais-e-simplificada>

faaliyet göstermeye yetkili bir bankacılık kuruluğu aracılığıyla ülkeye Real gönderilebilmektedir.⁷

b. Yabancı Sermayeye Yönelik Kısıtlamalar

Doğrudan yabancı yatırımların yasaklandığı ya da kısıtlandığı belirli sektörler bulunmaktadır.

Doğrudan yabancı yatırımın yasaklandığı sektörler:

- Nükleer enerji,
- Sağlık hizmetleri (Aile planlaması faaliyetleri ve araştırmaları, hastaneler, klinikler (genel veya özel), poliklinikler, kar amacı gütmeyen sağlık hizmetleri hariç)
- Posta ve telgraf hizmetleri,
- Havacılık sanayi (Yalnızca uydular, uzay gemisi gönderilmesi, yeniden konumlandırılması ve ilgili faaliyetlerde yasaklanmış olup; söz konusu ürün ya da ekipmanların üretilmesi ya da pazarlanması yasak kapsamında değildir)

Doğrudan yabancı yatırımın izne bağlı olduğu sektörler:

- Kırsal Alan Edinimi: Kırsal alanların yabancı sahipli Brezilya şirketleri, Brezilya'da yerleşik yabancılar ve Brezilya'da faaliyet gösteren yabancı şirket tarafından satın alınması yasalarla izne bağlanmışır. Söz konusu kısıtlama, kırsal alanların doğrudan veya dolaylı olarak devredilmesi ile sonuçlanan şirket işlemleri için de geçerlidir.
- Sınır Bölgeleri: Sınır bölgelerinde bulunan gayrimenkul edinimi ya da kırsal alan kiralınması ve benzer hakların tümü, Ulusal Güvenlik Konseyi Sekreteri'nin n onayına bağlıdır.
- Finansal Kurumlar: Finansal kuruluşlarda yabancı sermayenin yer alması, söz konusu yabancı sermayenin ulusal finansal sistem için önemini belirten bir Başkanlık Kararnamesi çıkarılması gibi özel durumlarda mümkündür.
- Hava Taşımacılığı Hizmetleri: 17 Haziran 2019 tarihli 13.842/2019 sayılı Kanun uyarınca, Brezilya havayolu sektörünün %100 yabancı sermayeye açılması onaylanmıştır. Böylece, daha öncesinde 7.565/1986 sayılı kanun uyarınca uygulanan Brezilya pazarında faaliyet gösteren havayollarında yabancı sermaye sınırı %20 ve şirket yönetiminin münhasıran Brezilyalılardan oluşması hükmü kaldırılmıştır. Bununla birlikte, halihazırda havayolu şirketlerinin Brezilya yasalarına uyması ve merkezinin Brezilya'da bulunması ve işletilmesi zorunludur.
- Madencilik: Madencilik sektöründe yalnızca Brezilya şirketleri çalışabilmektedir (yabancı sahipli hissesi olan ya da olmayan). Ayrıca madencilik sektöründe çalışacak şirketlerin Madencilik ve Enerji Bakanlığı'ndan izin almaları gerekmektedir.

i) Yabancıların Gayrimenkul Edinimleri

Brezilya'da gayrimenkul satın almak için Brezilyalı olmak veya ülkede yerleşik olmak zorunlu değildir.

İlk adım, yabancınn ülkesinde bulunan Brezilya Büyükelçiliği veya konsoloslukları tarafından verilen CPF vergi numarasını almaktır. Bunu yapmak için, kimlik belgesi, tercihen pasaportun

⁷ https://www.investe.sp.gov.br/uploads/midias/documentos/guia_legal2014.pdf

onaylı bir kopyası, gerekmektedir. Evli vatandaşlar için, kişinin eşinin de bir CPF numarası almasına ihtiyaç olacaktır.

Yabancıların doğrudan gayrimenkul alımına ilişkin bazı yasal kısıtlamalar bulunmaktadır. Buna göre kırsal mülk ve araziler ile deniz kıyısına 100 metre uzaklıktaki gayrimenkullerin yabancılara satılması mümkün değildir. Bu kısıtlama, deniz kıyısı arsasında yer alan binadaki dairelerin satın alınması gibi özerk bir devremülk durumunda geçerli değildir.

Tüzel kişiliklerin mülk satın alması mümkün olup, söz konusu işlem için bazı zorunlu ön koşullar bulunmaktadır:

- Şirketin kuruluş sözleşmesinin yeminli ve konsolosluk onaylı tercümesi;
- Yabancı tüzel kişilik adına hukuki işlemler yapabilecek bir vekil.

ii)Yabancı Sermayeli Şirketlere Uygulanan Ayrımcılıklar

- **Şirket Kuruluşunda Ayrımcılık**

Brezilya yasaları, yerel ve yabancı sermayeli şirketler arasında ayrım yapmamaktadır. 11 Şubat 2020 tarihine kadar yabancı yatırımcıların Brezilya’da yerleşik bir temsilcilerinin bulunması gerekmekte idi ancak, bu tarihte Brezilya Ekonomi Bakanlığı tarafından çıkarılan bir kararla söz konusu şart kaldırılmıştır. Söz konusu kararın, açılacak ihalelerin %99’unda uygulanacağı ifade edilmiş, böylece yabancı firmalarla yerel firmalar arasında hiçbir ayrım kalmamıştır.

Diğer taraftan, 2019 yılı itibariyle yabancı sermayeli veya %25’ten fazla ortağı ya da hissesi yabancı olan şirketler için, yabancı sermayenin “son kullanıcısını (final beneficiary) bildirmeleri zorunlu hale getirilmiştir. Bu kişiler de bilgileri şirket ana sözleşmesinde ve Ticaret Sicil Gazetesi’nde geçen, şirkette %25’ten fazla hissesi olan, yönetim kurulunda oy verme, karar verme veya imza yetkileri verilmiş kişiler olarak belirlenmiştir.

- **Vergi Hukukunda Ayrımcılık**

31 Haziran 2019 tarihinden önce kurulmuş olan şirketlerin 26 Haziran 2019 tarihinden önce Brezilya Federal Gelir İdaresi (Receita Federal) nezdindeki işlemlerini tamamlamaları gerekmekte idi. Bu tarihten sonra kurulan %25’ten fazlası yabancı sermayeli şirketlerin ise kurulduktan sonraki 3 ay içerisinde yukarıda sözü geçen bilgileri bildirme yükümlülükleri bulunmaktadır.

- **Yabancıların Serbest Dolaşımı**

Turist vizesi, harcırah, ödenek, ücret, pro-labore veya diğer seyahatler dışında, herhangi bir göçmenlik amacı veya ücretli faaliyet gerçekleştirmeden doksan güne kadar kalışlar için Brezilya’ya seyahat eden başka bir ülkenin vatandaşına verilir. Diplomatik, hizmet, hususi ve umumi pasaport sahibi vatandaşlarımız Brezilya’ya seyahatlerinde 90 güne kadar vizeden muaftır.

2. Yatırım Teşvik Mevzuatı

Brezilya'nın São Paulo, Rio de Janeiro, Santa Catarina, Paraná ve Rio Grande do Sul eyaletlerinde yatırım ajansları bulunmaktadır; söz konusu yatırım ajansları, eyaletlere yatırım yapmakla ilgilenen firmalara geniş danışmanlık hizmetleri ve vergi indirimleri sunmaktadır.

Bu çerçevede, yabancı yatırımlar ile ihracatın artırılması, inovasyon ve iş yapma ortamının geliştirilmesi amaçlarıyla kar amacı gütmeyen bir şirket olarak kurulmuş olan São Paulo Yatırım Ajansı (Investe SP - <https://www.investe.sp.gov.br/>), São Paulo eyaletinde yatırım yapmak amacıyla kendilerine başvuran yerli ve yabancı firmalara ayırım uygulamaksızın ve ücret almaksızın, kuruluş yeri seçiminden üretimin başlamasına kadarki sürecin her adımında pek çok hizmet sağlamaktadır. Lenovo, Chery, Sany, LiuGong gibi ÇHC şirketlerinin Brezilya'ya yatırım yaparken söz konusu yatırım ajansının hizmetlerinden yararlandıkları bilinmektedir.

Rio de Janeiro Yatırım Ajansı (AGERIO - <https://www.agerio.com.br/>), Rio de Janeiro eyaletinin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunacak yatırımların finansmanına katkı sağlamak amacıyla, Brezilya Kalkınma Bankası (BNDES) gibi kuruluşlar aracılığıyla yatırımcı firmalara mikro kredi imkanı sağlamaktadır.

Santa Catarina Yatırım Ajansı (<https://www.investsantacatarina.com/>) tarafından, eyalet hükümeti ve Santa Catarina Eyaleti Sanayi Birliği ortaklığında, Santa Catarina eyaletinde yapılan yatırımlarda firmalara danışmanlık hizmeti verilmekte; ayrıca iki yıl boyunca ICMS (KDV) vergisinden %75 muafiyet sağlanması gibi vergi avantajları sunulmaktadır.

Paraná Yatırım Ajansı (<http://www.investparana.org.br/>) Paraná'daki yatırımlar için başlıca teşvik merkezlerinden biridir. Kanunla desteklenen iyi yapılandırılmış teşvikler sayesinde, Program hem yeni yatırımcıları hem de işlerini büyütmek isteyen yerleşik şirketleri desteklemektedir. Program, Paraná'yı yerel, ulusal ve uluslararası yatırım gündemine yeniden yerleştirmek için 2011'in başlarında oluşturulmuştur. Ayrıca, istihdam, gelir ve sürdürülebilirlik sağlayan yeni üretken girişimler için ICMS vergileri ödemeleri için son tarihlerin uzatılması, altyapının, dış ticaretin iyileştirilmesine yönelik teşvikler, bürokrasinin azaltılması ve mesleki eğitimin artırılması gibi bir dizi önlem içermektedir.

Rio Grande do Sul Yatırım Ajansı (Invest RS - <https://investrs.com.br/inicial>) tarafından, São Paulo Yatırım Ajansı'na benzer bir şekilde, eyalette yatırım yapacak firmalara, yatırımın planlanması, gerçekleştirilmesi ve yatırım sonrası aşamalarda danışmanlık hizmeti sağlanmaktadır. Eyalet tarafından ayrıca, vergi avantajları ve kredi imkanları da sunulmaktadır.

RENAI - Brezilya Yatırım Bilgi Ağı

Brezilya Yatırım Bilgi Ağı (RENAI), Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'nın (MDIC) bir parçası olup, Brezilya'daki eyalet hükümetleriyle yakın işbirliği içinde çalışmaktadır. Temel amacı, yerli ve yabancı yatırımcılara hükümet programları, mevzuat ve projeler hakkında bilgi sağlamaktır.

RENAI'nin üç ana hedefi bulunmaktadır:

- a- Brezilya'daki potansiyel yatırımcılara ve yerleşik şirketlere hükümet programlarını, yönetmelikleri ve projelerini tanıtmak ve netleştirmek;
- b- Politika iyileştirmeleri ve düzeltmeler yoluyla iş ortamını iyileştirmek için özel sektör taleplerini federal ve eyalet hükümetlerine iletmek;

- c- Ekonomik ve sosyal kalkınmanın yolu olarak Brezilya'daki yatırımları teşvik etmeleri için eyalet hükümetlerini teşvik etmek ve onlara yardımcı olmak.

Bu amaçlara ulaşmak için RENAI, Brezilya’da federal, eyalet ve belediye girişimlerini kapsayan kapsamlı bir çevrimiçi yatırım projeleri veri tabanını işletmektedir.

RENAI ekibi, ilan edilen yatırım projelerini sistematik ve sürekli olarak araştırmakta ve çevrimiçi bir veri tabanında kullanıma sunmaktadır. Firmaya, devlete ve ekonomik sektöre göre bu yatırımlar hakkında detaylı bilgi sağlanmaktadır.

RENAI ayrıca uluslararası yatırım anlaşmaları müzakerelerinde yer almakta ve Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı (MDIC) için yurtdışı yatırım heyetlerini organize etmek ile Brezilya hükümeti ile doğrudan görüşmek isteyen yatırımcıları ağırlamaktan sorumludur.

RENAI hakkında ayrıntılı bilgiye aşağıda linkten ulaşılabilir:

<https://www.gov.br/produktividade-e-comercio-exterior/pt-br/assuntos/competitividade-industrial/renai>

(İletişim Bilgileri: *Ministry of Industry, Foreign Trade and Services Secretariat of Industrial Development and Competitiveness Brazilian Investment Information Network - RENAI renai@mdic.gov.br / +55 (61) 2027-7585/2027-7307*

Doğrudan Yatırım Ombudsmanı (OID)

Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı tarafından, 2019 yılı Mayıs ayı itibariyle “Doğrudan Yabancı Yatırım Ombudsman Programı” adı altında, ülkenin yatırım ortamının iyileştirilmesi amacıyla, Brezilya’da yatırım yapmak isteyen yabancı şirketlere danışmanlık hizmeti vermek üzere yeni bir internet sitesi hizmete alınmıştır.

Bahse konu internet sitesi başlıca iki bölümden oluşmakta olup “sorular” başlıklı ilk bölümde Brezilya’nın yatırım ortamı, yabancı yatırımlara ilişkin idari ve yasal düzenlemeler gibi konularda bilgi alınabilmekte; “talepler” başlıklı ikinci bölümde ise firmaların kendi yatırımlarını ilgilendiren özel talep ve sorunları cevaplanmaktadır.

Söz konusu program kapsamında federal, eyalet ve belediye düzeyindeki yatırım kuruluşlarından birer “Odak Kişisi” belirlenmiş; böylece yabancı yatırım konusunda soru ve taleplere her düzeyde tek elden yanıt verilebilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı yetkililerinden oluşan bir “Danışman Grubu” oluşturulmuş olup söz konusu grubun “Doğrudan Yatırım Ombudsmanı” programının işleyişini yönlendireceği ve denetleyeceği açıklanmıştır.

“Doğrudan Yatırım Ombudsmanı”nın görevleri arasında, yabancı yatırımcıları desteklemek ve onlara rehberlik etmek, sorularını netleştirmek ve sunulan sorulara çözüm önermek ve organlara ve/veya devlet kurumlarına kabul edilen mevzuat veya idari prosedürlerde olası iyileştirmeler önermek yer almaktadır.

Doğrudan Yatırım Ombudsmanı (OID) sistemi ile ilgili ayrıntılı bilgiye aşağıdaki linklerden ulaşılabilir:

<http://oid.economia.gov.br>

C. BREZİLYA'DAKİ TÜRK YATIRIMLARI

1. Önde Gelen Yatırımlar ve Sektörler Hakkında Bilgilendirme

Brezilya ile Türkiye arasında son yıllarda gerçekleştirilmiş doğrudan yatırım tutarı oldukça az olup, Türk firmalarının Brezilya'da gerçekleştirmiş olduğu yatırımlara ait bilgiler aşağıda sunulmaktadır:

Kordsa Teknik Tekstil A.Ş.

<https://kordsa.gupy.io/>

Kordsa, yüksek mukavemetli naylon ve polyester elyaflar, kompozitler ve sentetik elyaflar gibi takviye üretiminde dünya lideri olan çok uluslu bir tekstil üretim şirkettir. Merkezi Türkiye'de olup 5 farklı ülkede sanayi birimleri bulunmaktadır.

Barsan Global Lojistik A.Ş.

<https://www.barsan.com/>

1982 yılında İstanbul Karaköy'de gümrük müşavirlik firması olarak kurulan Barsan, bugün 47 ülkede 100'den fazla lojistik merkeziyle çok geniş bir coğrafyada entegre lojistik hizmet veren bir lojistik firmasıdır.

Türk Hava Yolları (THY)

<https://www.turkishairlines.com/>

Türk Hava Yolları, Türkiye'nin ulusal bayrak taşıyıcı hava yolu şirkettir. Türk Hava Yolları'nın merkezi İstanbul'dadır. Türk Hava Yolları'nın uçuş ağı Avrupa, Orta Doğu, Uzak Doğu, Kuzey Afrika, Orta Afrika, Güney Afrika, Kuzey ve Güney Amerika'ya kadar uzanmaktadır.

Karadeniz Holding (Karpowership)

<https://www.karadenizholding.com/tr>

Temelleri 1948 yılında, ağır sanayi makine ve ürünlerinin ticareti ile atılan Karadeniz Holding, 74 yıldan bu yana enerji başta olmak üzere finans, gayrimenkul, gemi inşa sektörlerinde faaliyet göstermektedir.

Sosyo Plus Bilgi İşlem Teknolojileri Danışmanlık Hizmetleri Ticaret Anonim Şirketi

<https://useinsider.com/>

Bir teknoloji firması olan Sosyo Plus, Use Insider markası altında internet ortamında verileri birbirine bağlamak ve yapay zekanın yardımıyla kullanıcı alışkanlıklarını belirlemek suretiyle, müşterilerine pazarlamayı kolaylaştırıcı hizmetler sunmaktadır.

2. Türk Yatırımcıların Karşılaştıkları Sorunlar

Firmalarımızın çoğunlukla karşılaştığı sorunlar, işletme giderlerinin, özellikle işçilik giderlerinin yüksek olması, kalifiye ve özellikle yabancı dil bilen personel bulmadaki zorluklar, vergilerin yüksek olması, bürokratik işlemlerin uzun ve karmaşık olması şeklinde sıralanmaktadır.

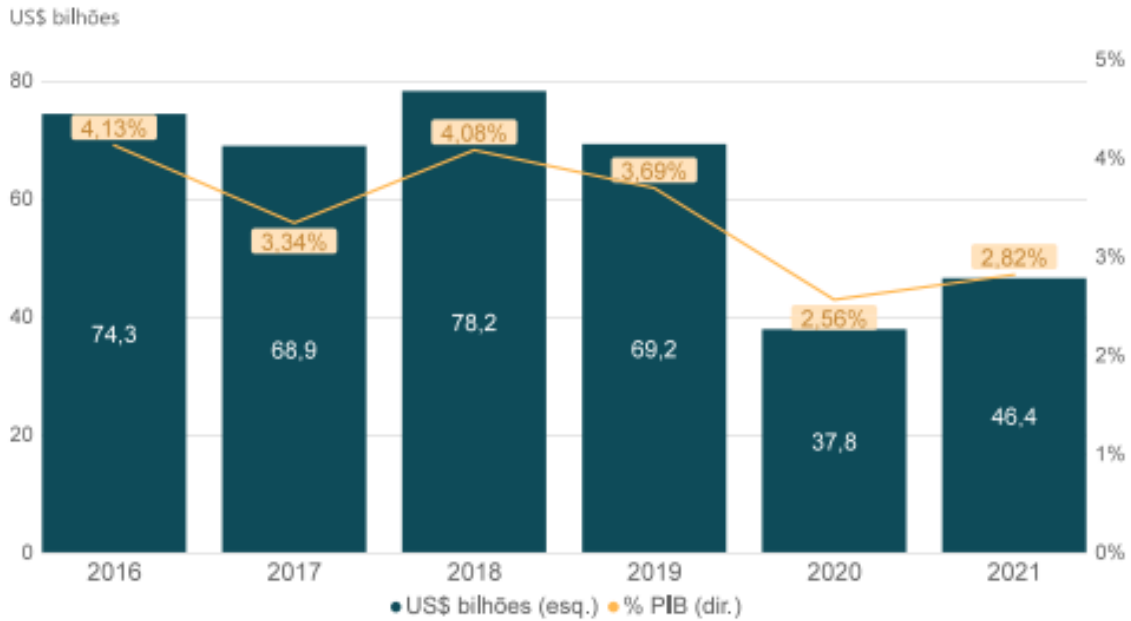
D. BREZİLYA'DA DİĞER ÜLKELERİN YATIRIMLARI

Brezilya'ya Gelen Doğrudan Yabancı Yatırımlar

2022 yılında Brezilya, Güney Amerika'nın birinci, dünyanın üçüncü en çok doğrudan yabancı yatırım çeken ülkesi olmuştur⁸.

2021 yılında Brezilya'da tarım, otomotiv ve elektronik üretimi, bilgi teknolojisi ve finansal hizmetlere yapılan yatırımlarda yaşanan artış sonucunda toplam Doğrudan Yabancı Yatırım miktarı yüzde %78 artarak 46,4 milyar dolara yükselmiştir (Figür 1). İlan edilen Greenfield projelerinin değeri ve ülkedeki uluslararası proje finansman anlaşmalarının sayısı sırasıyla %35 ve %32 oranında artış göstermiştir. En büyük Greenfield projelerinden biri Bravo Motor'un lansmanı olmuştur. Uluslararası proje finansmanı anlaşmaları arasında en büyüğü ise Ocean Winds (İspanya) sponsorluğunda gerçekleşen US\$ 5,9 milyar tutarındaki 2 GW Açıkdeniz Rüzgar Çiftliği inşaatı olmuştur.

Figür 1- Gelen FDI (Akım – Milyar \$)

2022 yılında Brezilya'ya gelen doğrudan yabancı yatırımlar bir önceki yıla kıyasla % 95,0 oranında artarak 91,5 milyar ABD doları olmuştur. Söz konusu tutar GSYİH'nin % 0,9'unu oluşturmuştur. Bu rakam ayrıca son on yılın en yüksek doğrudan yabancı yatırım miktarı olup, şirket karının yeniden dağıtımından kaynaklanmaktadır. Gelen FDI stoğu ise 2021 yılı itibariyle 901,4 milyar ABD Doları olmuştur (Figür 2).

⁸ OECD FDI in Figures April 2023: <https://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/FDI-in-Figures-April-2023.pdf>

Brezilya'nın Doğrudan Yabancı Yatırım Verileri⁹:

FDI	2018	2019	2020	2021	2022
Gelen FDI (Akım – Milyar \$)	78,2	69,2	37,8	46,4	91,5
Gelen FDI Stoku (Milyar \$)	737,9	874,0	765,4	901,4	
Giden FDI (Akım – Milyar \$)	2,0	22,8	-3,5	16,2	30,7
Giden FDI Stoku (Milyar \$)	382,4	416,6	448,0	474,1	

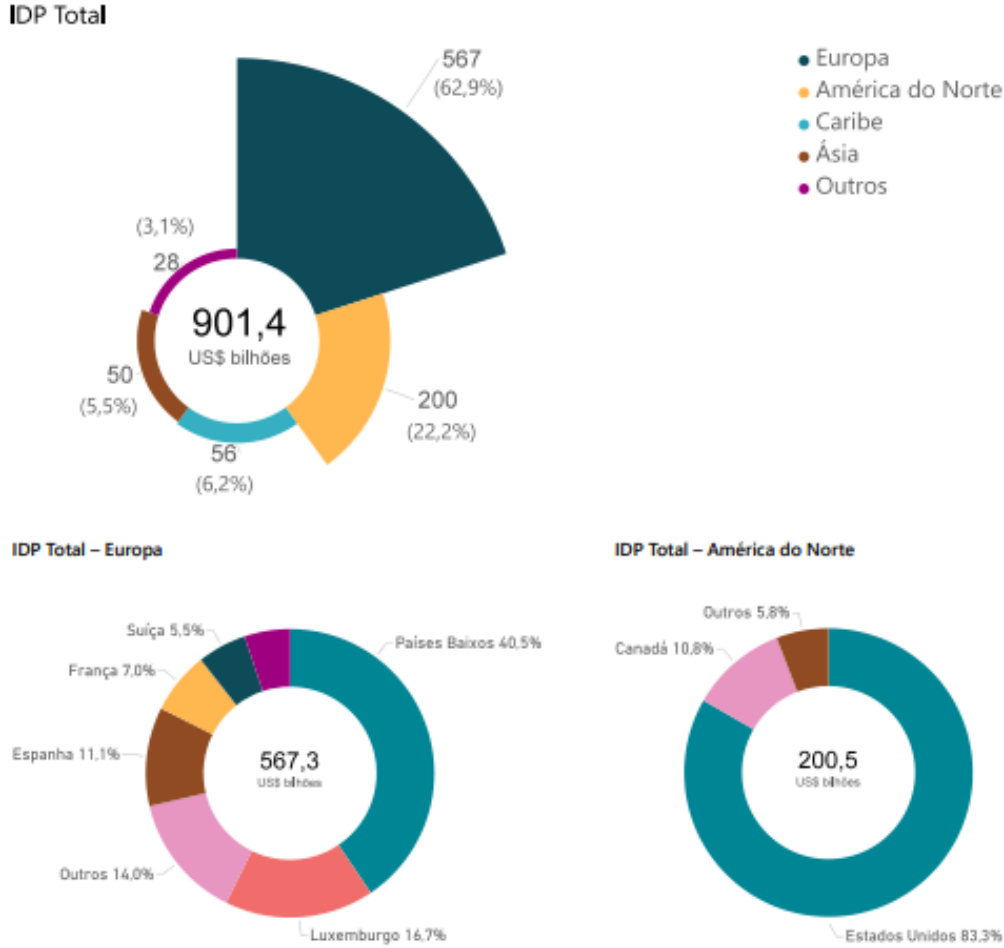
Brezilya Merkez Bankası verilerine göre bölge olarak Avrupa, 2021 yılı itibariyle yapılan toplam doğrudan yabancı yatırımların %62,9'unu gerçekleştirmiştir (Figür 3). Bu bölge kapsamında en çok yatırımı bulunan ülkeler sırasıyla Hollanda (%40,5), Lüksemburg (%16,7) ve İspanya (%11,1) olmuştur. Kuzey Amerika bölgesi ise 200,5 milyar ABD Doları ile ülkedeki doğrudan yabancı yatırımların %22,2'sini oluşturmuştur. Bu bölge kapsamında en çok yatırımı bulunan ülke ABD (%8,3) olmuştur (Figür 3).

Figür 2 – Gelen FDI Stoku (Milyar \$)

⁹<https://www.bcb.gov.br/publicacoes/relatorioid>

Figür 3-- Kıtalara ve ülkelere göre Gelen FDI

2021 yılı itibariyle, yatırım fonları da dahil olmak üzere finansal hizmetler ve yan faaliyetlerle uğraşan yerleşik şirketler, doğrudan yabancı yatırım pozisyonunun %20,5'ini (135,1 milyar ABD Doları) oluşturmuştur. Bu sektörü takiben, perakende sektörüne ait şirketler (%8,5) ve petrol ve doğal gaz çıkarma şirketleri (%7,6) ülkeye yatırım yapmıştır.

Ülkedeki doğrudan yabancı yatırımlar genellikle uluslararası büyük firmalar tarafından birleşme ve satın almalar şeklinde gerçekleştirilmekte; en çok tercih edilen şirket biçimi Sociedade Anonima (Anonim Şirket) ve Limitada'dır (Limited Şirket).

Doğrudan yabancı yatırımlarda ilk sırada gelen firmalar ise, Renault, Peugeot, Carrefour, Casino, Mc Donalds, Zara ve General Motors'tur.

Ülkede gerçekleştirilen ve planlanan yabancı yatırımlar, Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'nın (MDIC) Brezilya Yatırım Bilgi Ağı'nda (RENAI) yayınlanmakta olup, söz konusu yatırımlara ilişkin bilgiye aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

<https://www.gov.br/produktividade-e-comercio-exterior/pt-br/assuntos/competitividade-industrial/renai>

Öte yandan, Ford tarafından, 2019 yılında da Sao Bernardo do Campo'daki (Sao Paulo) kamyon ve iş makinesi üretimi gerçekleştirmekte olan fabrika kapatılmış, Ekim 2020 tarihinde Construtora São José ve FRAM Capital firmalarına satılmıştır. İstihdam edilen 2.350 çalışanın yalnızca 1.000'inin korunması mümkün olmuştur. Kapanmayla birlikte Bahia Eyaleti ekonomisinin yaklaşık 1 milyar Dolarlık kayıp yaşadığı düşünülmektedir.

Öte yandan, 2020 yılı Aralık ayında Mercedes-Benz firması, Iracemópolis'teki (Sao Paulo) fabrikasının faaliyetlerine son verdiğini açıklamıştır. Bununla birlikte yalnızca 370 çalışana olan Mercedes-Benz firmasının kararı, istihdamı Ford'a kıyasla çok daha az etkilemiştir.

E. YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER

1. Faydalı Linkler

Brezilya Ekonomi Bakanlığı Yatırım Rehberi:

<http://www.investexportbrasil.gov.br/guides-0?l=en>

Doğrudan Yabancı Yatırım Ombudsmanı:

<http://oid.economia.gov.br>

Yatırım Ortakları Programı Kapsamındaki İhaleler:

<https://www.ppi.gov.br/events-calendar>

São Paulo Yatırım Ajansı:

<https://www.en.investe.sp.gov.br/>

Rio de Janeiro Yatırım Ajansı:

<https://www.agerio.com.br/>

Yatırımcı Portalı:

<http://www.investidor.gov.br/index.html>

Brezilya Coğrafya ve İstatistik Enstitüsü:

<https://www.ibge.gov.br/>

2. Ulaşılabilir Hukuki & Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolarına İlişkin Bilgiler

SÃO PAULO

ROEDL & PARTNERS

Arife Erkan

Associate Partner / Corporate Services & GPSA

T +55 11 5094 6060 / Ext. 1290

M +55 11 99127 5914

Arife.erkan@roedl.com

www.roedl.com/brazil/

LEANDRO VUSBERG ADVOCACIA

Leandro Vusberg

E-mail: leandro@leandrovusberg.adv.br

Adres: Avenida Brigadeiro Faria Lima, 1485, 1º e 2º andares, Bairro Pinheiro, São Paulo/SP, Brazil, 01452-002

Tel: +55 11 98428-4440

<http://tr.leandrovusberg.adv.br/>

BOOKS SERVIÇOS CONTÁBEIS (Mali Danışmanlık)

Leonardo Romano Jr.

Ortak-Direktör

Fone: (11) 3856-0726

Cel: (11) 98149-2969

www.booksbpo.com.br

VACC – Verdus Auditoria, Consultoria e Contabilidade (Mali Danışmanlık)

E-mail: relacionamento@vacc.com.br

Phone: (11) 3027-1800

<https://vacc.com.br/>

GVBG AVUKATLIK

Bayan Tatiana Bhering Roxo

Avukat

tatiana.roxo@gvbg.com.br

Tel: +55 (11) 3048-8300

www.gvbg.com.br

MAG ADVOGADOS

Bay Marco Gonçalves

E-mail: goncalves@goulene.com.br

Adres: Rua Sete De Abril, 235, Sala 507a Republica Sao Paulo Sp 01043-000 Brazil

Tel: +55 11 – 35 83 00 46

<http://www.maglawbrazil.com/>

ARONIS AVUKATLIK OFISI

Bay Octavio Aronis

E-mail: octavio@aronisadvogados.com.br

Adres: Rua Afonso Braz, 579, 12andar cj 125 Sao Paulo SP Brasil Cep: 04511-001

Tel: +5511 30533036, Cep: +5511994962693 Faks: +551130533034

NORONHA ADVOGADOS

Web adresi:

<http://www.noronhaadvogados.com.br/interna.asp?lang=ENhttp://www.noronhaadvogados.com.br/language/en/>

Adres: RUA Bandeira Paulista, 530, 8º ANDAR CEP 04532-0014 ITAIM BIBI
TEL: (+55-11) 5188-8090 - FAKS: (+55 11) 5184-0097

GUARNERA ADVOGADOS

Web adresi: <http://guarnera.com.br/en/>

Adres: Rua Gomes de Carvalho, 1069 · 3º andar
CEP 04547-004 · São Paulo · SP · Brasil
Tel: 00 55 11 3488-4600
Faks: 00 55 11 3488-4601

OPICE BLUM

<https://www.opiceblum.com.br/>

Adres: Alameda Joaquim Eugênio de Lima, 680 - 1 Andar - Cerqueira César
CEP 01403-000 - São Paulo/SP - Brazil
Tel: (55 11) 2189-0061
Faks: (55 11) 2189-0062

PUCCI E SANTOS ADVOCACIA E CONSULTORIA JURÍDICA

Sandra Rodrigues dos Santos
Fone: 9157-1558 / 3101-1338
site: <http://site.aasp.org.br/puccisantos/>

BARRAL M JORGE Consultores Associados

E-mail: dawn.brown@barralmjorge.com.br
Web Sitesi: <https://bmj.com.br/?lang=en>
+ 55 61 3223-2700 / Fax: + 55 61 3223-2900

Brasília:

SHIS QI 25, Conj. 12, Casa 15
Lago Sul Brasília -DF
Brasília – DF – 71.660-320
Tel.: +[55] 61 3223-2700
brasilia@barralmjorge.com.br

São Paulo

Av. Pres. Juscelino Kubitschek, 1455, 6º andar
São Paulo – SP – 04.543-011
Tel.: +[55] 11 2504-4625
saopaulo@barralmjorge.com.br

GOIÂNIA

Hermano Advogados
Telephone
+55 62 3087 - 6421
hermano@hermanoadv.com
Address:

Avenida Olinda c/ Avenida PL-3, Quadra H-4, Lote 01/03, Ed. Lozandes Business Tower
I, Sala 308-B, Park Lozandes, Goiânia - GO CEP 74.884-120
Camila C. B. Hermano Vinaud
+55 62 9997 1977

VITORIA

CARLOS DE SOUZA AVUKATLIK BUROSU

Avukat Rodrigo Carlos de Souza
rodrigo@carlosdesouza.com.br
Avukat Sergio
Sergio@carlosdesouza.com.br
Telefon: 005527.9981.7351
<https://carlosdesouza.com.br/>

BRAGA NETO AVUKATLIK BUROSU

Avukat Felipe
Avukat Durval
felipedbn@hotmail.com
contato@braganeto.adv.br
Telefon : 005527.3325.4819
<http://www.braganeto.adv.br/index.php>

CHEIM JORGE E ABELHA RODRIGUES ADVOGADOS

<http://www.cjar.com.br/#>
Avukat Bayan Barbara Lacourt
Cep telefonu : 0055.27.9960.2202
e-mail : barbara@cjar.com.br

RIO DE JANEIRO

EUROPARTNER

Mathieu Piques
Av Graça Aranha 19 Sala 802 Centro Rio de Janeiro Tel: 0055 21 25240171 – 21 8360 0908
www.europartner.com.br

LUIZ ERNESTO AVUKATLIK BUROSU

<http://www.luizernesto.adv.br/>
Avukat Luiz Ernesto
Skype : luernoro@gmail.com
E-mail : contato@luizernesto.adv.br
Ofis Tel: 005521.3541.0332
Cep Tel : 005521.8755.8888

VEIRANO AVUKATLIK BUROSU

<http://www.veirano.com.br/veirano/>
Avukat Selma Franco
E-mail : selma.franco@veirano.com.
Ofis Tel : 005521.3824.4734

TOZZINI FREIRE AVUKATLIK BUROSU

<http://www.tozzinifreire.com.br/>

Avukat José Augusto

E-mail : jcastro@tozzinifreire.com.br

Ofis Tel : 005521.35352139

Cep Tel : 005521.95644444

SERGIO PONTES AVUKATLIK BÜROSU

<http://www.sergiopontes.jud.adv.br/>

BRUNO WERNECK AVUKATLIK BÜROSU

<http://brunowerneck.adv.br/index.html>